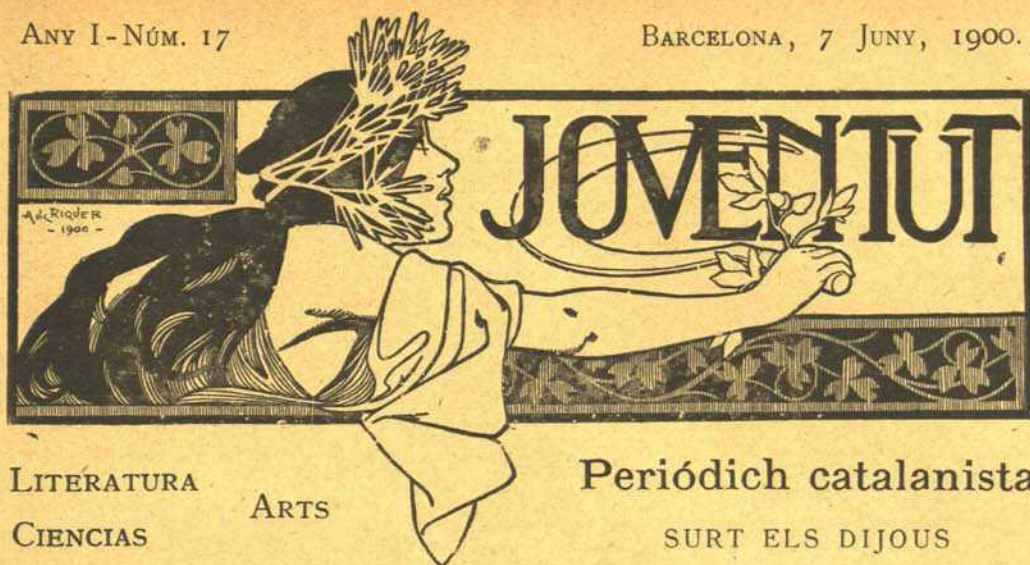

LITERATURA
CIENCIAS

ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . 10 CÉNTIMS.

» ATRASSAT. . . . 25 »

SUMARI: Lo camí fangós, per Jacinto Verdaguer, Pbre. — Literatura funerària, per Salvador Vilaregut. — Vetllas d'istiu, per J. Ruyra. — Dionysos, per Joan Oliva Bridgman. — Loki y Segün, per Xavier Viura. — Concert Crickboom, per Joaquim Pena. — Teatres: La Mamá chica, per Emili Tintorer. — Festes musicals bávaras. — Novas.

no estava trastocat, se'n anà camí amunt tot barbotejant: — Ara veyeu quina resposta de donar á un jove dispost y lleuger com jo, un vell qui se'n va del món! Es que ho voldria dir al inrevés:

Per los joves fins á genoll,
per los vells fins á coll.

LO CAMÍ FANGÓS

En temps d'hivern y després d'unes plujes molt fortes, una vegada se trobaren en mitj d'un camí ral, un jove que pujava de la plana, emprenent un llarch viatge, y un vell qui l'acabava, baixant de la montanya y aprop ja de la posada:

—Deu vos guard, bon home—digué lo jove al vell.—Me diriau, si us plau, si hi ha gayre fanch per aqueix camí amunt? —

Lo vell se'l mirá de cap á peus, com prenentli la mida d'un cop d'ull, y després li respongué ab aquexes paraules:

—Me dius si hi ha gayre fanch?

Per los vells fins á genoll,
per los joves fins á coll. —

Lo jove qui esperava sinó una lloansa de sa bona cama, una resposta més falaguera, se quedá en dejú del seu significat. Y creyent que'l bon anciá se volia riure d'ell, si es que

Lo jove delitós á pas de convidat empenqué'l camí, y á les quatre passes ja s'havia oblidat de la sentenciosa dita del bon vell, y camina que caminarás, com més anava més fanch trobava. Per sortejarlo, com los anys no li pesavan gayre, saltava d'assi y d'allá de pedra en pedra y d'una vora de camí ral á l'altra. Tot saltant y gambejant refiat de sa lleugeresa, una vegada posá'l peu sobre una pedra girella y quan menos s'ho pensava, se'n aná de costelles al bell mitj y en el més tou y espés de la fanguera, d'ahont sorti enfangat fins al coll y encara ab prou feynas.

A les hores comensá de entendre y de capir l'estrany enigma del vell entenimentat, més que més al recordar que aquest á la seva edat y venint d'un llarch viatge, no s'havia enfangat sinó fins á les genolleres.

De fanch n'hi ha de moltes menes y de viaranys llotosos n'hi ha més dels que sembla y per tot arréu. Si voléu que us ho diga clar y catalá, á la curta ó á la llarga ho son

tots los qui s'apartan del camí de la netedat y de la dretura, que es lo camí del sant Evangelí.

Si'l jove que tot just enfilà'l camí de la vida, trobantlo tal vegada espedregat, bonich y sembrat de flors, demanás als vells que ja l'acaban si hi ha gayre fanch, tots farien la mateixa resposta:

Per los vells fins á genoll.
per los joves fins á coll.

JACINTO VERDAGUER, PBRE.

LITERATURA FUNERARIA

Something in rotten is the state of Denmark (Hi ha quelcòm de podrit á Dinamarca).—Shakespeare, *Hamlet*. Acte Ier Escena XI.

No's tracta de las lloansas mortuorias de la vella India, fetas de nit al entorn d'una foguera, ni d'esgranar el complicat y llarguissim ceremonial funerari dels antichs Egipcis, els millors models de lamentacions hebraicas y símbols poétichs de vida ab que'ls Grechs embolcallavan el misteri de la Mort. No's tracta tampoch del ploriqueig mitj-aval de las *plañideras* castellanas y de las *beguines* flamencas, ni dels grans necrologistas de Lluís XIV. Tot aixó ja ha passat á la Historia. De lo que's tracta es d'una mena de literatura modernissima, carrinclona á tot serho, que'n dirém funeraria, perque en las cerimónias de la Mort s'inspira, producte estrany y xorch del fi de sigle, purament local, exclusivament barceloní, ab tots els sintomas y efectes d'una malura incurable, que cada dia creix ab forsa més esparveradora.

Ja fá alguns anys que la vanitat escandalosa del rich improvisat y del *parvenu* clásich, inflada pel buf potent del periodisme de gran circulació sempre á punt de repartir cops de bombo, l'han plantada á Barcelona, fentla desenrotllar y arrencar tan abundosa florida, que sos fruyts brotan á cada pas, exhalant una fetor moral insoportable. Y lo més trist es que aytal malura ha macat desgraciadament fins als fills de nostra terra. Ens referim als anuncis de mort.

Temps enderrera la forma especial dels diaris barcelonins, plegats á tall de llibres,

justificava fins á cert punt (tenint en compte l'escasetat de novas y de fets filla del reduhit cercle de vida y d'aspiracions en que's movia la Barcelona vella) el luxo, mitj-luxo y modestia dels anuncis mortuoris de plana sencera, mitja plana ó quart de plana, ab que, segons el nivell de las butxacas, s'anunciava la mort de las personas. Aixó era una costúm, més ó menos rutinaria y eminentment barcelonina, qu'encara que no ho sembli, té'l mateix caràcter que'ls tradicionals tres dias de passeig de cotxes de Sant Tomás al Parch, l'anar á veure l'ou com balla'l demati del dia de Corpus y las empentas de gent lluhida al carrer de Fernando pel mitj dia del Diyendres Sant, y tantas y tantas d'altras, de fesomia rancia y efectes inofensius, qu'en lloch d'esvahirse, devant de l'embranchida cap á la vida moderna empresa per la ciutat, de vint anys ensá, sembla que's mantenen encara ben fermes.

Al cap d'avall, las esmentadas planas enquadradas de negre anavan al mitj del diari, entre'ls anuncis judiciales y'ls que fixavan la sortida dels barcos, no fent nosa ni pampallugas al bon lector, que com sabia las tasqueras del períodich, ja hi donava un cop d'ull en sas estonas de mal humor, per enterarse de si entre'ls que se'n anavan cap al *altre món*, hi tenia algun amich ó conegut. Aixís el diari, sortit de fresch de las prempsas, tufejan encara de tinta, s'interposava invariablement cada demati, entre la xicra de fumejanta xacolata y'l vas d'aygua, lleugerament daurada de xarop, oferint de primer entuvi al barceloní, tot just llevat, en sa primera plana las altas y baixas del termómetro, el sant del dia, las quaranta horas y'l rengle detalladissim de diversions públicas.

Més aixó son cansons vellas. Aixó succhia en aquells venturosos temps de la Barcelona encàr reclosa dintre de sas murallas, voltada de *glásis* verdosos; de las diversions dels *Campos* y de las lluytas homéricas de *Liceistas* y *Cruzados*. Avuy tot ha cambiat. Las palmeras se gronxan entremitj del terratremol mercantil del Port, demunt de las murallas enderrocadas. Las lluytas teatrals s'han acabat. La nova generació puja en general frívola é indiferenta en materia d'art musical y la minoria aficionada la desprecia.

Las frondositats del Passeig de Gracia, aixiribeixen las solituds dels antichs *glásis*; y per entre mitj d'ellas hi vola y revola, al encendres els fanals, una nova especie de ratas pinyadas, que xisclen els *diarios de la noche*, importadors de la malura de que parlavam.

La gent els hi pren de las mans, ab febrorsa dalera, els exemplars de forma moderna, com els de Madrid y'ls del extranjer, impresos y plegats ab màquines de las més perfeccionadas. Y'ls repartidors els escampen pels pisos de las casas, torvant la tranquil·litat intima de la llar, ab aquelles primeras planas, rublertas de gegantinas esquelas mortuorias, plenas de noms, apellidos paterns y materns més ó menos retumbans, entre las negrencas llengotas dels signes admiratius, ab tota una restellera de creus, *encomiendas*, titols, honors, benediccions apostòliques y promesas de centenars de dias d'indulgencia, procedents de distints bisbats y metropolitans, entre orlas negres de dos dits de gruix, y ab un luxu d'angelets, núvols inflats, rosaris y coronas de sempre vivas, que corprén y esparvera; trencant ab tota aquesta pagana *mise en scene*, escandalosa y sacrilega, l'august respecte que per tot arréu inspira la majestat de la Mort.

¡Que n'hi ha de diferencia entre aytal espetech funerari y la tranquila aparició dels vells diaris á l'hora serena del xacolat!

Hem dit que la malura es essencialment barcelonina. No hi ha pas cap dubte. Prénguinse la molestia de fullejar els diaris demés circulació de totas las ciutats del món. Donguin una mirada als de Madrid, y fins si volen, als dels Estats-Units del Nort d'América, la patria dels *barnums* y de la *reclame* més desenfrenada, en una paraula, l'imperi del anunci. En lloch trovarém en cap primera plana, sigui'l diari del color polítich que vulguin, anunci de cap mena y molt menos anuncis de mort. Hi trovarém els articles de fondo, els literaris, els de política internacional, de critica artistica; hi llegirém las disertacions científicas de débó, las crónicas cosmopolitas, etc..., y las participacions de defunció, las trovarém en seccions especials y ab paragrafs ben curts y ben sentits. Però may, ho repetim, may! s'arribará al rebaixament moral de que per desgracia disfrutém á Barcelona. ¡Qué n'es de trist que fins els

diaris de Madrid ens portin en aquest assumpto la ventatja!

Y'ls efectes de tan fastigosa plaga son els centenars de pessetas llensats en fum vanitós, á que s'elevan els preus dels gegantins anuncis; y'l ressó del cop de bombo, traduhit en gacetillas, més ó menos llargas y ben escritas, á mida de la grandaria de la esqueleta, en las que s'exaltan las qualitats morals, intellectuals y socials del difunt (encara que no'n tingués de cap mena); motejantlo d'*estimado amigo nuestro* (encara que no l'haguesin vist may), y's pinta ab vius colors y frases de melodrama dolent, el desconsol y aflicció de la familia, describintse ab ploma de Bossuet de minima quantia y ab els termes més rimbombants, la pompa del enterro que sempre resulta una *imponente manifestación de duelo* y en el que sempre hi havia *lo más selecto de la Barcelona culta y laboriosa*, junt ab l'*aristocracia de la sangre, del talento, de la banca y tantos otros que sentimos no recordar*. Ni més ni menys que si's dongués compte d'una *Kermesse*, d'un *asalto* carnavalesch, ó d'unas carreras de cavalls.

La mateixa xerrameca ditiràmica's repeteix al parlar dels funerals; y alashoras surt sempre alló de que *el histórico templo, severamente colgado de negros crespones, vióse lleno durante toda la mañana de un inmenso número de deudos y amigos que ofrecieron su oblación al finado, al són majestuoso de los cantos litúrgicos*.

¡Ja ho veuen quins trossos més inapreciables de literatura funeraria! Aquestos y altres si que'n son de dignes d'*esculpirse en mármoles y entallarse en bronces*, perque las generacions vinentas puguin amidar el nivell d'asquerosa frivolitat y buidor desconsoladora del *fi de siglo* barceloni.

Y com se'n riu de totas aquestas faramallas la gent seria y'l poble! Sobre tot el nostre poble, tant trevallador com intel·ligent, dotat d'un sentit moral molt més afinat (encara que á n'algú li sembli impossible) que'l de certas classes elevadas, y sobre tot, d'un respecte á la Mort, posat de relléu quasi cada dia, y que ha sigut alabat, com se mereix, més de cent voltas, per gent de fora casa. Com se'n riu ell d'aquestas vanitats estúpides! Y que'n té de rahó al enriuresen! Y ab quin despreci més significatiu se'n burlan els

extranjers d'aytals *reclames* funerarias! Cal haverlos sentit com ens motejan de refractaris al progrés y á la civilisació; com sostenen que totas aquestas manifestacions, no son més que rastres del socarrim de las fogueras inquisitorials, petjadas d'*esbirros* y cucurullas, y vestigis del regim negrós del rey embruhixat. Cal haverlos sentit, per sapiguer en quin concepte'ns tenen.

Encara uns y altres se'n riurian més si sapiguessen que aquí s'ha donat compte detallat d'uns funerals, que efectivament no tingueren lloch fins al cap d'uns quans dias de la ressenya: y si s'enteressin de que una vegada, dugas familias renyidas y parentas d'un mateix difunt, varen exposar á la desenfrenada batxilleria dels barcelonins, sas rancunias y enemistats més intimas, lluytant, á grapats de moneda, á veure qui posaria l'anunci de mort més gros y més espléndit, resultant, per conseqüència, que la defunció fou anunciada per partida doble.

Fora en va parlarne més. L'increment alcansat durant aquestos últims temps per aytal *literatura* (?), que mercadeja ab els morts y atia la vanitat dels vius, may prou assadolllats d'ostentació, realment provocaria riallas, si no fes plorar de vergonya y no fos una senyal ben alarmadora de que, també com en la Dinamarca dels temps del rey Hamlet, hi ha á Barcelona quelcóm de podrit y ben podrit.

SALVADOR VILAREGUT.

VETLLAS D'ISTIU

Al istiu, després de haver sopat al pati de casa á la claror del sol ponent, me n'anava á ca la viuda Rovellona. Allí acudian altres vehins: la Rosó de la fleca, una xicota alta y grossa, que ja devia haver menjat forment de trenta anyadas, per més que no semblés indicarho son dentat colossal, blanch y atapat, que brillava ab el llustre de una eyna nova de trinca; l'avi Sássula, un antich boceller, vell de bon regent, ample de cara, cellacanut, de nas carnós, parpellas ab giras vermelles y boca escaixalada y afable; en Pere Retort, un corder més alt que sant Gim, ab una ossada monumental, tot ell ánguls y resalts, y ab unas manassas llargas, nuosas y esgroguehidas, que tenian el palp fret y ca-

llós de una pota de gallina; las noyas Xanguetas, duas peixetayres menudas, desneridas, finas com mustelas, ab més ulls que galtas, més boca que ulls y més paraulas que un diccionari; en Xacó de la taberna, un solter de quaranta anys, molt rexitxolat, que las festejava y que, segons indicis, no sabia encara per quina decidirse, enamorat de las bonas dots, ab que l'una y l'altra podian ferli prosperar el negoci; y, per fi, alguns, no tan entrants de la casa, que venian quan tenian humor ó lleure. Era una reunió divertida. Cadahú deixava'ls maldecaps á derrerera la porta y procurava disfrutar de la bona hora, com aquell qui entra á la benaventuransa, que ni's recorda del mal temps passat, ni desconfia de lo que está per venir. Feyam un sant Bruno de vi de la terra, nos agafavam á brasset y, tot escampant pels carres una riallada esbalotadora, tira cap á la platja, que á casa hi covan ous.

No eram pas nosaltres sols que hi anavam. Ne voléu de gent pel sorral!... Certament, á la vinguda de la nit, quan manca la marinada y encara no ha entrat l'oratge, la xafogor no deixa viure á sota cobert. Tothóm surt á cercar la fresca y allavoras la platja atrau á la gent com la llar al hivern. Cadahú s'ajunta ab els coneguts, que li son més simpátichs, se forman collas á la vora del mar y, mentres el cos se retorna, gaudint la bravada de l'aygua, s'enrahona, se riu, se canta y's passen xaladament las horas.

Las donas s'asseyan á la moda turca, aclofant las ancas en terra y encreuhant las cammas. Nosaltres, els homes, nos ajassavam á tot pler, rabejantnos ab la sorra fresca, extenenthi'ls membres y acabant per adoptar las actituts més propias, segons las aficions de cada qual, ja pera contemplar las estrellas, ja pera ullejar el mar, ja pera sotxar las fesomias de nostras alegres companyonas. L'únich, que's tombava de boca terrosa, era en Retort, que no s'interessava pel mar, pel cel, ni per las noyas, y que, sens dubte, de aquella manera trobava més bon jayent pera la ensacada de ossos que portava dintre la pell.

Desseguida las donas se posavan á articulejar ellas ab ellas. No podian pas aguantar més temps al pap l'arreplech de noticias que havian estat remugant durant el dia. Que si en Pau Morros se casa ab na Reixaca, que si

ell es un infelis, que si ella es una bandarra, que si'l senyor Guillelm festeja a la dona d'en Cresta, que si en Baldiró s'ha barallat ab la seva sogra, que si en Faluga s'ha jugat la barcada, que si naps, que si xerevias, que dali, que tómbali... Era precis deixarlas desfogar.

Després l'avi Sássula comensava a moure fressa.

—Aixó no es viure... Llampus! quina rampa an es clatell!... Si... ja podéu riure, ja. Què os penséu que no hi heu d'arribar may a veys? Pena de mort hi teniu. Vaja, jo no m'hi puch estar ab es cap baix ¡no puch! M'esmaluco, m'enrampo, m'ofego... Si aquest mala púa de Rosó tingués cor de cristià, no'm deixaria partir aixís.

—Y ara, l'avi! Ja hi som? Ja'm cerquéu es cos?

—No, es cos, no, filla, un bocí de cama, res... ja ho sabs tu. Vaja, no sigus d'es morro fort, deixam posar es cap a sa teua falda.

—Miréu quin paletis aquest homo! Cada dia sa meteixa deria!

—Oydál pot ésse que si que't pensas que de dia en dia se'm enforteixen es ossos. Ells no se'm corquessin més, mala negada. Cada dia més vey. noa. No hi puch adobar res jo.

—Y qué hi hay d'adobar jo? Anéu a ca'n Pep de sas barcas, que os posi una quilla nova y unas costeyas ben reforsadas.

—Peró, dona, si sa meua carcassa ja está ensorrada y no li manca més que un puntallet a sa roda de proa. Vaja, no sigus esquerra, pitera, salada... un pamet de falda!

—Mireu, avi, — saltava tal volta una de las Xanquetas — no basquejéu tant per coixi. Aquí, as vostre costat, hi ha en Retort, qu'es homo de paciència y os deixarà aprofitar de sas sevas molsas.

—Llamp que t'abrusi, Xangueta, a quinas molsas me tiras! Deu nos en quart de ventarhi un cop de cap que prou hi quedariam estabornits. No estich tant desesperat, no... ¡cal! Ja sé com l'hay d'amoixar a na Rosó! En quantli una rondaya... ¡oy, salada?

Ne sabia un sarró de rondallas y, en oferint contarne alguna ó revelar el secret de alguna tafferia, que fes set a las donas, l'avi Sássula se sortia sempre ab la seva. Afololava'l seu caparrás a la falda de la Rosó, creuhava'ls brassos damunt del ventrell y

baixet, baixet, seriosament, com qui diu de cor una lliçó, vessava la xerrameca més saborosa y divertida que s'hagi sentit may a la platja. Aixó sí, quan la donava pel cantó de la putineria ó de la verdor, no tenia brida; però ho deya tot ab un enginy tan estrafalari que, quan un li llucava las malas intencions per entre mitj del enlluernament y l'ombreig de las sevas figuras retóricas, no podia menys de esqueixarse de riure. Y per lo que toca a las rondallas populars, las arreglava de manera que llur acció passava gayrebé sempre a la nostra encontrada y molts de llurs personatges eran fills de casas conegudas del nostre poble. Aixís, per exemple, en Joan Alós resultava fill de ca'n Trompa, familia quins individus eran tots molt peluts y molt ferrenys; en Pere sense Por havia sigut campaner de la nostra parroquia; el pou de las Princesas Encantadas estava situat en una casa de pagés ruinosa y deshabitada del nostre terme, coneguda ab el nom de la casa de las Bruixas; el castell de'n Vas y Nontornarás s'havia aixecat al bell cim de la montanya de sant Joan y «carets de Deu, heus aquí perque de resultas d'aquell embruix sa montanya ha quedat tan enxorquida que, ab tot y sas benediccions que sant Joan hi tira desde sa seua capelleta, no s'hi han pogut arrelar més que tomanyíns y bolivardas»; en fi, ns mostrava als nostres voltants las senyals, que restavan encara, de las maravellas, que'ns contava, y'ls seus prínceps y fadas y encantayres parlavan en un llenguatge tan netament blanench, que no era pas de dubtar que s'haguessin escalfat a las nostras llars y haguessin anat de grifolda ab la nostra gent de la vellura. La Rosó, que era forsa candia, s'ho empassava de tan bona fe, que algunas vegadas, mentres el narrador explicava las gallardias de algùn de sos personatges imaginaris, interrompia'l qüento pera preguntar ab la més natural curiositat:—¿Que l'hauriau conegut vos, l'avi?—

Aquestas narracions s'emportavan bona part de la vetlla.

Devegadas, quan l'avi Sássula's cansava, en Xacó de la taberna intentava substituhir-lo, explicant alguna anécdota; però solia darnos una mala estona, perque'l seu estil mitj superfloridich, mitj acanallat, pretenciós y laberintich era més propi pera marejar que

pera divertir. Deya molts «per consebuent», molts «al objecte», molts «lo qual» y «verbi-gracia» y lo pitjor era que'ls entatxonava en el discurs tant si venian a tom com si no hi venian. En Retort se'l escoltava com a un sabi de Grecia, admirantlo tant més quant menos l'entenia, però ni en Retort, ni ningú se divertia ab las gracias del taberner, que se las havia de riure sol, en mitj de las caras macilentas dels seus oyents.

Més agradosa era la vèrbola de las Xanguetas. Havian corregut molt per la montanya de poble en poble a vendre peix, se'n havian vist de totes y havian fet més tarambadas y entremaliaduras que un murri de carrer; y quan ho contavan ab la seva cridoria escardalenca, el seu xafardeig de llenguatge y las sevas ganyotas expressivas, era cosa de que un se cregués transportat al escenari de las llurs fassacias y presenciand a lo viu els aconeximents. Com sempre havian anat plegadas, no podia explicar la una res de que l'altra no n'estés enterada y que no li fes prohibia a la llengua; aixis es que a cada moment se prenia la paraula de la boca. Era una mena de comedia.

—Te'n recordas, pubilla, de quan varem pujar a Pedra-Ferrall?

—No me'n hay de recordar, petita, si encara'n gordo cria d'aquellas terras: dos uys de poll, que no me'n deixaran desoblidar en tots es dias de sa meua vida?

—Quins rostos! Es Menuts d'en Cundo de Lloret es devian inventar aquells camins.

—No me'n parlus! Alló no son camins; son esgarapadas de dimoni obertas en sa penya nua.

—Y queya un sol de Maria Santissima.

—Es peix a sa panera aixecava una fumada que ni que estés a sa fogayna.

—Aquesta's volgué descalsar, porque sas botas li fean mal, però...

—Mala negada, no hi havia manera d'agontar es peus nusos en terra. Sas pedras cremavan com brasas vivas.

—Oydá, pubilla ¿te'n recordas d'aquell home que llaurava a sa vinya? Era com un vedell, gras, roig de pel, taujanás, ab un posat de nyonya...

—Si, digali ximple. Li haguessis ficat es dits a sa boca.

—Pesta't sech, pubilla! Tenia una ferra-

menta de selvatgina, que me'ls hauria ben capulat en un dir Jesús.

—Y no era tan llanut com semblava, vetho aqui.

—Aquesta li va cridar: mestre ¿con hi ha d'aquí a Pedra-Ferrall? Y ell se va girar y vinga gratarse's clatell, grata que grata, sense respondre: aquí soch, bestia. Jo vay dir an aquesta: aném, aném... deixal estar... deu esse mut y ab es teus crits no fas més que reviscolarli's poys d'es cap. Però sa pubilla... tretze son tretze... no volia deixar-lo en pau.

—Y qu'era cas, beneyta! May m'ho vay pensar que fos mut. Era que's bo de s'homo no sabia qué contestar; empró, quan li vay haver fet sa meteixa pregunta unas contes vegadas, miréu de quina carta se'n va anar. Va y diu: a vore caminéu, noas.

—Jo vay pensar que'ns enjegava a sa porra.

—Res d'aixó; ja'l vay filar desseguida; volia veure quin pas portavam. Caminéu, petita, vay dir; y quan varem haver pujat a un tossalet, s'homo'ns va cridar desde sa llaurada: «Hi teniu una hora!... Hi teniu una hora!» Miréu si'n sabia de matar pussas.

—Y que no va erraho d'un cort de rellotge. Vatúa!... Varem arribar a Pedra-Ferrall ab es peix cuyt y sa roba muyada, que's podia escórrer com si sortis de s'ayga. No veyam més que porchs y maynada... Y, tot d'una, sento que aquesta desvergonyida me allarga un espinguet de trompeta: «Sardinas! Sardina de Blanes! Ansia noas, que es fresca y pica com un pebre». Vatúa sa mossa bojal! Jo cop de pessigarla: «Calla, calla; no'n vendrém cap». Y ella, sense ferne cas, ab aquell crit d'Israyel, esbombant que sa sardina picava com un pebre. Com no li vay florcar sas balansas pes morros!... Sort de que'm va donar per riure, que fins sas costuras d'es sach se'm descosian, que si no...

—Jo entenia's negoci, beneyta de's cabás. Segons es vent s'han de trempar sas velas.

—Que havias de sebre tu lo que't pescavas! Que'ns coneixém d'avuy, teta? Enrebeixinada que estavas y ganas que tenias de remolejar y esqueixar sa grua, vetho aqui.

—Sigu com vulgu ¿no va anar be? Mira lo que va dir aquella pagesa.

—Uix! encara me'n fay creus, pubilla.

—Donchs si, carets, me ve una pagesa y

diu: «A vore si m'enganyaréu, mala bala! com un dia á Massanet, que hi vay menjar unas sardinas que ni escobissor de peix tenian.»

—Jo'm rebatia de riure... y aquesta tan encirada, fent s'artigle: «Os varen enganyar, mestressa. Aquellas sardinas devian esse d'aygua dolça. Aquestas son atra cosa; ja m'ho sabréu dir; no n'heu empradas de millores. Son ajadas as paratje més salat de sa mar salada y, si las feu ab arrós, podéu ben estalviarhi's bitxo. Aixó flayra com unas flors, filla. Sardinaa! Sardina de Blanes! Fresca y cohenta, noas!» No'ns en varem veure sas mans.

—Lo qual que resulta, verbigracia, que sas donas de Pedra-Ferral son reconsagrada-ment entesas al objecte de's peix. Cap de punyings! Si may pujo per aquellas terras... aném á cercar... lo qual que no fora estrany al objecte de's meu comers, de primer m'amorro á menjar fonoy's y llacsons per sas marjeras, verbigracia, que no m'arrisco á tastar llus á s'hostal. Per consebuent, cap de punyings!—

Aquest derrer apartat es una mostra de la brillant oratoria d'en Xacó, qui solia resumir la parola de las Xanguetas y trauren la sentència moral. Llástima que no's pugui donar tan fàcilment una mostra de la veu enrogallada y de las maneres aristocráticas del taberner. No acabava may de parlar que no etzibés per sota l'ullal una escopinyada á trenta passas de distancia; y Deu y ajuda, com deya l'avi Sássula, que no ensopegués ab el tret cap ull mirador, que bona desfeta hi hauria encastat. Però aquest detall no pinta pas encara al home; era precis véurel; perque no arrufava'l nas, ni reya, ni parpellejava, ni tossia, ni's posticava que no ho fes de una manera afectada, diferente de la de totes las personas.

Altrament las conversas eran quasi sempre variadas, quasi sempre interessants, sobre tot pera mi, que hi sotxáva las paraulas de la terra ab la meteixa afició, ab que un botánich herboreja en una comarca ufanosa y poch visitada. No calia pas que'm queixés d'haver de raure ab alguna cosa grollera. Recullia en cambi unas finesas tan frescas, tan flayrosas! Y á més á més el lloch, l'hora y la tempura eran tan placévols!

Si faltava assumpto de conversa, no man-

cava pas una endevinalla á rumiar, un problema á resoldre ó una cansoneta á cantar. Y ¿cóm dir l'encant que hi havia en uns goigs senzills ó en una cobla popular cantats á mitja veu per la Rosó ab l'acompanyament de baixons, que hi feya la ressaga ronxada-ra, y ab la ruixada de notas de salteri, ab que'ls rossinyols, que nian en els jardins del poble, florejaván els compassos d'espera? Y quan una veu llunyana, eixida de las ubagors del mar, responia simpáticamente á la complanta de la platja ¿cóm dir la melangia, que's apoderava del cor, y'l sentiment germanivol, ab que un hom se dalia pels navegants invisibles, perduts en la fosca inmensitat de las ayguas?

Per altra part, el silenci no era tampoch may pesat. En aquells paratges la pensa's decantava tan dolçament á la meditació! Els fenòmens, que apareixian y passavan, xifras esborradissas de algun misteri, atreyan tan poderosament la curiositat!... Tal volta un llumet solitari, que vagareja lentament per la llunyania del mar, tal volta una ona, que, carregada de peixets saltadors, guspireja estranyament en mitj de la fosca, tal volta un estel, que guayta com un ull animat per entre la encortinada de calitjas del horitzó, tal volta una pluja de bòlits, que cauhen, assenyalant per un instant ab son rastre forforescent els archs secrets que Deu els hi ha marcat per camí en la diafanesa del cel, tal volta la quietut meteixa, la estática inmovilitat de las estrellas ¿no son cosas que convidan á callar? Aixó adhuch en las nits sense lluna; perque quan la lluna emplatayava las ayguas y descubria las siluetas del penyals marins, els objectes de contemplació, si no més impresionadors, eran encara més nombrosos.

En fi, las horas de vetlla passavan com un somni, ab aquella devallada rápida, que pren sempre'l bon temps al esmunyirse per entre'ls homes. Semblava que no havian transcorregut sinó breus moments desde la posta de sol y vetallá que ja'ls sardinalers tornavan de prima. «Ja venen. Sentiu?» Tal vegada no s'oviravan encara llurs embarcacions, però s'ohia al lluny la roncra basardosa de llurs corns. El paler s'afanyava á en-seuhar pals y á preparar palanquis. «Son aquí. Es noy Pitot ja es á sa punta. Hay conegut es seu toch.» La gent ajocada en el

sorral s'anava aixecant. Compareixian homes ab somals y donas ab paneras. Després se veyan blanquejar las velas esbandidas de celistia, allà en mitj de las ombras, ó dilatar llurs tacas negrencas damunt de la riuhada fulgorant del clar de lluna. S'ohia'l xopollejar dels rema, la remor de rierol manyach, ab que s'escorria l'aygua tallada per la roda de proa, el drapejar de las velas, que palpitavan sobre l'arbre, buydantse del vent. que las havia infladas en paratges més oratjosos, els crits breus dels pescadors y'ls alirets de la quitxalla, que havian sortit á rébreis, nandant, y que tornavan á remolch, agafats al timó de las barcas, ab la esquena espurnejada de ruixims pipellejants y las camas á flor d'escuma. Y aquí amorrava un llahut y allí un altre... y altres y altres... El paler no s'entenia de feyna.

Allavoras se desfeya la nostra reunió. Quiscú tirava pel seu vent, acostantse á las barcas, hont hi tenia parents ó amichs. Y las Xanguetas las recorrian totas, armant garola ab tots els pescadors, planyentse de la dissort dels que no duyan res y celebrant ab grans exclamacions y riallas la fortuna dels que havian fet bona pesca. No faltava may algun patró que'ls hi dongués un grapatet de sardinas pera l'esmorzar del endemà. «Aquestas noas ray, — deya l'avi Sássula — saben pescar en aixut y no esguerran may sa calada.»

Jo restava llarga estona recolzat en un penyal, en un recó de platja. M'agradava l'aspecte frescal de las barcas regalimants d'aygua; m'agradava veure com els pescadors anavan esdujant la xarxa, que's podia pendre pel ble groixudissim d'una cabellera arreballada del cap d'un gegant mari, sembrada de joyells resplandents; m'agradava veure com la extenian y la grapejavan, arrepleganthi á mans plenas aquells tresors vius, aquells sardinas d'argent, que ab las ganyas palpitants y la boca oberta, s'estremian d'espant y vibravan entre las mallas, exhalant una jemegor entelada y fina: friii, friii, friii... Per tot arréu llampeguejava'l peix; per tot arréu sonava aquell meteix xeriquet: friii, friii, friii... Aixó, en mitj del silenci dels espectadors y dels operants, á la vora del mar, á la llum blanquinosa d'una nit d'istiu, suau y temperada com l'alé d'un in-

fant, causa un efecte màgich, que jo no sé pas com explicar.

En fi, al caure las onze m'enretirava de la platja; però no crech que un enamorad s'aparti ab més recansa de la companyia de la seva estimada, ni que, tot anantsen, s'embadaleixi més fundament ab el deix agradós de que'ls encants d'ella li han omplert els sentits; no, perque la marina'm tenia'l cor robat. Men anava poch á poquet cap á casa, refrehint las impresions de la vetlla. Retrobava en el fons del meu organisme las frescors de l'aygua y las sevas flayres confortants, las caricias de la sorra fina, la quinta essencia dels cants y de las remors, que havia sentit, y la placidesa de las celistias. Y se m'acudian uns pensaments ensomniadors. Per exemple: si las fredelugas fan pensar ab las neus, els moixons ab las pradas floridas y las olivas ab la feredat, la vestidura brillant, d'or, argent y púrpura, dels peixos ¿qué no'ns obliga á sospitar de las bellesas dels llochs amagats que habitan? Y jo las somniava despert á pler del cor. Deixava una mica badada la finestra de la meva cambra, pera que entrés l'ayre pur, me ficava al llit, m'adormia tot sentint la remoreta del mar y bona nit y bona hora.

J. RUYRA.

DIONYSOS

Fillas hermosas de la Grecia il·lustre,
un foraster n'es arribat á Thebas,
es estatua vivent com Arodita
y com ella es un deu de la ventura.
Es un deu del plaer, digne de Grecia,
la patria de las Arts y la alegria.

Corréu á saludarlo, ben joyosos,
com las Gracias divinas y las Horas
saludaren á Venus quan eixia
de la blavosa escuma de las ayguas.

Ve d'enllá, ve de Lydia, d'aquell poble
ahont Astarté y Adonis varen náixer;
d'un poble com nosaltres ferm idolatra

LOKI Y SEGÜN

(LLEGENDA DE LA MITOLOGIA GERMANICA.)

Loki'l viciós, encadenat, gemega.

dels vicis grans y las virtuts inmensas;
d'aquell poble viril germá d'Esparta
y pare espléndit de l'alegre Athenas.

L'he vist quan arribava: en el front duya
bella garlanda per Karé (1) teixida
ab fullas verdas de llorer y ab rosas
més blanques que la neu. Sos cabells rossos
fresquívolas rissava l'aura dolça,
y sos ulls grans y negres contemplavan
embadalits el cel de nostra terra,
y al véurel tan magnífich reflectian,
tot el goig de son ánima. 'Ls seus llavis
somreyan, com la flor quan amorosa
la santa llum del Sol la besa, y lúbrichs
resavan la oració dels deus del vici;
l'oració d'Aphrodita y son fill Eros.

El deu també m'ha vist y al contemplarme
ab agradosa veu m'ha dit:

—Sagrada

misió tens ¡oh mortal! si vols complirla:
Soch germá de Mylita, la dëesa
del Amor y del Pler. Vinch á ta patria
per alegrarla ab més cançons de forsa,
ab las cançons robustas que'l vi inspira.
Dionysos soch, el ver amich dels homens,
el qu'esborra las tristas recordansas
de son cervell, el qu'afanyós ofega
las angoixas qu'abrusan, el qu'allunya
la imatge de la Mort consoladora
del Pensament cansat, que dona vida,
de la vinya ab el néctar delectíssim.
Congría á ton entorn els joves, dígals
que só arribat á Grecia, y si responen
á ta veu de consol, veniu alegres
qu'ab els brassos oberts os daré l'ánima!...

JOAN OLIVA BRIDGMAN.

Loki era hermós ab tota la bellesa d'un
cos fort y jove. Era ardent, impetuós y varia-
ble; per aixó li davan el nom de Loki. A tra-
vés de la carn del seu pit, el seu cor pante-
java un jorn ab desitjos de Justicia, y un
altre jorn ab desitjos de disbauxa impura;
y ell, Loki, seguint á n'el seu cor, un jorn
cometia crims, y un altre jorn gaudia de-
fensant la Justesa Santa y la Veritat.

Y era protegit pels Deus, y prenia part en
las sevas delicias olimpicas, y bevia, ab el
bras nu y ab el rostre encés pels vapors del
festi, els vins de las divinas orgias... Y ara
era més ben vista sa imatge pels Deus ma-
teixos á causa de las sevas obras justas, com
era amenassat més tart, també per Ells, á
causa de las sevas impuras fruhicions.

Y Loki tenia una esposa anomenada Se-
gün; una esposa blanca com un borrar es-
culpturat de neu, y bona com l'aroma de las
flors verges; una esposa de cabells onejants
y daurats que tapavan la puresa dels seus
pits y de las sevas espatllas, y d'uns ulls
blaus y dolsos com el mirar de las figuras
del Somni; una esposa d'uns brassos hermo-
síssims y consoladors, y d'un sospir set ve-
gadas tendre com el soroll de l'aygua en las
pesantas mitj-diadas del estiu.

Y succehi que un jorn, Loki, no podent
contenir sa forsa destructora, agafá á Baldur,
qu'era un seu contrari, també protegit pels
Deus; l'agafá ab las sevas mans forsudas,
per la espatlla, y li torsá'ls brassos enera
fentli cruixir els ossos del pit; y un cop el
tingué aixís, el rebaté á terra; y com siga
que Baldur l'entortolligués desesperadament
ab sa cayguda y també'l fes caure, Loki, al
sentir fregar sa carn ab la del seu contrari,
li deixá anar un bras, y ab el seu li apretá'l
coll horrorosament, fins que Baldur desfa-
llesqué, completament mort, y afluixá'ls
múscles y estengué las camas enravenadas.

Y'ls Deus alashoras malehiren á Loki y'l
sentenciaren á morir d'una mort crudel y
forta... Y'l lligaren sense pietat al demunt
d'una roca alta y escarpada. Y en las jun-
turas d'unas pedras que s'allargavan sobre de
ell, y un xich separadas com si li fessin de

(1) Karé, filla de Demeter, la Terra.

redós, hi feren niuhar un monstuós serpent. Y aquest serpent destilava un veri inflamant y corrosiu per sa boca inmonda. Y'l feren niuhar allà perque á poch á poch deixés caure'l veri y'l deixés estendre per tot el cos nu de Loki, á fi de que'l fes morir ab una mort intensament crudel é intensament forta...

Y Loki estava lligat per las extremitats de las camas y per las extremitats dels brassos, estès á terra y mirant enlayre... Y á cada esforç que feya pera rompre sos lligams, tots els seus ossos feyan soroll y's marcavan en el seu pit, tan hermós y de tanta fortaleza... Y ell tancava'ls ulls y després tornava á obrirlos, y ja veyal cap del serpent monstuós qu'anava sortint á poch á poch de las junturas altas de las pedras, y que se'l mirava ab uns ulls horrorosos y verts.... Y quan el veyal Loki aquell cap, s'esgarriava, y tot el seu cos s'estremia, y la veu li sortia ofegada de la boca clamant pietat... Mes ningú n'hi donava. Y Loki gemegava, abandonat de iothóm, mirant la mort més crudel cóm venia á ferlo patir, en aquéllas rocas escarpadas y desertas.

Y heus aquí que Según, la seva esposa, casta com l'aygua d'un xaragall y trista com las fullas dels eucaliptus, mentres ell cridava, venia cap á n'ell, duhent á la má una escudella del ferro més fort y més impenetrable... Venia cap á n'ell, plorosa com un cànich de l'orga, y'ls seus cabells rossos volejavan en mans del vent y deixavan descuberta la meytat del seu pit, que no tapava la blanca túnica.

Y Según pantejava de cansament y d'horror al pensar en el suplici del seu marit, y tremolá sa carn quan el vegé estès sota'l cap del serpent, fent esforços desesperats ab aquells muscles que tantas voltas havian gaudit la dolcesa de las olimpicas festas...

Y ell, quan la vegé, la remerciá ab angunia, y li demaná ab els ulls un bes. Ell, que altrás voltas havia gaudit l'Amor en brassos d'altras donas!... Y no cridá més, y'ls seus esforços pararen, y tingué en son cor la claror d'un raig d'esperansa.

Y Según, allavors, acotá'l cos mitj cubert cap á son espós, y ab els ulls plens de llágrimas el besá en la boca.

Mes el serpent, qu'anava sortint, xisclá, y Según, apartantse, s'posá á tremolar més, y

posá dessota de la boca del serpent la escudella de ferro, perque la baba inmonda caygués en ella y no pogués tocar á son Loki... Y Loki va mirar, horroritzat, com el veri maligne queya de la gorja del serpent á dins de l'escudella, y torná á fer esforços pera desferse, y'ls seus ossos tornaren á cruixir, y del seu pit tornaren á sortir gemechs fondos, perque ell ja pressentia que res podia fer Según contra las voluntats dels Deus.

Y era tan impura aquélla baba, que queya dins de la escudella fumejant; y Según sentia unas grans sensacions de feresa, al pensar qu'aquell mateix líquit cremant s'enfonzaria en las carns blanques y fortas del seu marit, que ella havia gostusejat algunas voltas; y Según tenia una gran angoixa al pensar ab els sufriments terribles que patiria Loki al sentir cremar la seva pell y la seva carn adolorida sense poderse moure... Y Según sentia uns grans desitjos de desapareixe y de fondres pera no contemplar l'agonia del seu espós entre las convulsions de la sanch enverinada... Perque Según veyal que la escudella s'anava omplint, y que'l veri queya, y queya, y qu'aviat sobreixiria y consumiria irremisiblement al condemnat...

Y Loki, en tant, gemegava y gemegava... Y'ls seus brassos y las sevas camas eran llagats pel sech dels grillons... Y'l seu pit semblava destrossat pels esforços... Y al fi la escudella fou plena, y sobreixi, y feu vessar el veri demunt del seu coll... Y comensá á consumir-lo... mentres Según desesperada llenzá la escudella ab el líquit á dins del abim y's posá á implorar pietat dels Deus mateixos... Però'l vent fongué sas pregarías en las concavitats fondíssimas, mentres feya y volejar la túnica y descobria la nuesa del seu pit, tan sospirador y tan ple d'hermosura...

Y las ombres de la Nit devallaren al entorn de Loki... Y'l malehit serpent continuá vessantli'l seu veri y mirantse ab aquells ulls verts y horrorosos... Y en tant, Según, ab las mans al cap y plorant follament, s'arredossava sota las rocas. Els crits terribles d'ell, del viciós condemnat pels Deus, eran portats enllá d'enllá per las gojas del eco... Y Baldur, el seu contrari mort, passá en brassos de la Nit, surant en las boyras del abim, y rigué fortament al mirar la horrorosíssima agonía del seu matador.

Y la seva rialla's perdé com un tro feréstech en la buydor de las concavitats fondíssimas!...

XAVIER VIURA.

CONCERT CRICKBOOM

Una alenada d'art veritable en mitj de la corrompuda atmósfera musical de nostra ciutat, fou el magnífich concert ab que'l mestre Crickboom ens proporcioná una vetlla per tots conceptes agradable. El coneixiam ja com á director d'orquestra per las altrás vegadas que aquí havia dirigit y'l consideravam sols com un mestre apreciable, trobantli el principal defecte d'imprimir una marçada sequedat á la major part de las obras que executaba; més ara se'ns ha presentat notablement millorat revelantse com á excel·lent director y fentnos fruhir d'una de las emocions més lligítimas de tota la present temporada.

El programa, constituït per obras de primer ordre, resultà format ab tota consciencia, y á consciencia plena també executat. Sols una obra no estava en nostre concepte al nivell de las restants: la coneguda *Dansa macabre* de Saint-Saens, que tant per lo molt manosejada, com fins per son escàs valor intrínsech, podia molt bé haverse prescindit d'ella sense que'l programa hi perdés res. En cambi, varem sentir ab molt gust el *Poema líric* de Glazounow, que sense ser una obra notable, tenia al menys l'aliciet del estreno. Dita obra es d'escassa inspiració y novetat en sa part melòdica, però resulta molt ben escrita per son bon treball d'orquestració, aixís es qu'hem d'aplaudir l'havernosla donada á coneixe.

Beethoven y Wagner eran els plats forts del concert y abdós foren tractats per en Crickboom ab tot el respecte y carinyo que mereixen. Ja en la obertura d'*Egmont*, obtingué una ovació de las veritables pel modo notable que fou conduhida y en particular per la brillantés y precisió ab que executá tot el final.

La *Séptima Sinfonia* vingué á ser com una reivindicació, ó una funció de desagris, en honor del mestre de Bonn, pels repetits atentats que contra sas immortals obras s'han comés aquí en los últims temps. Sentint l'or-

questa com expressava, com interpretava a Beethoven, ens semblava increible que'ls músichs fossin en gran part els mateixos de la orquesta del Liceu. En Crickboom conduhí els quatre temps d'una manera clara, ajustada y expressiva, fent cantar als instruments un per un, procurant que l'acompanyament no ofegués may el cant y donant á cada part la interpretació que requeria. En el primer y ultim temps, es á dir en los temps vius, potser trobém á faltar en aquest mestre quelcòm d'empenta, un xich més d'ànima, particularment en el final, pera donarnos idea exacta de l'alegria desenfrenada que hi domina, y conseqüencia d'aixó també ens resultaren portats aquests temps un poch més lents de lo degut. En cambi, l'*allegretto*, el trobarem magistralment, sense'l menor defecte, notable en tot, de temps, de gradació, de dicció, sent expressat ab sentiment tant gran l'hermosíssim cant dels violoncellos com potser may aquí s'havia sentit. El *scherzo* fou dut sens aquella tradicional pesadés y ensopiment que tant hem reprobat en altres directors, y fins els difícils passatjes de trompas, sens resultar una perfecció, no desferen l'unitat de conjunt. En resum: una Sinfonia de Beethoven interpretada seriament, donantnos una idea clara de l'obra del gran mestre y fins detallant molts passatjes de manera que d'ordinari no estém acostumats á sentir.

El *Divendres Sant*, aquesta página sublim entre tantas sublimitats com hi ha en el *París* de Wagner, ha sigut per fi entesa per nostre públich, gracias á la magnífica execució que obtingué en aquest concert. En las varias vegadas que aquí s'havia sentit, may produhi un efecte tan grandíós, perque may l'auditori havia *entrat* en l'obra. En Crickboom s'ha encarregat de lograrho, y ab tot y la falta del efecte escénich que aquí com en tants altres passatjes, es d'una capdal importancia, pot ben dirse que l'obra ha entussiasmat al públich barceloni, que ab tot reculliment la escoltà dos cops seguits. Las bellesas innumerables d'aquest fragment ens arribaren á l'ànima pel notable modo com foren posadas de relleu, creyentnos transportats á llunyanas terras al veure una obra de Wagner interpretada en serio en nostre país, qu'es casi la realisació d'un impossible. Lo mateix podém dir del final de *Rheingold*, executat

ab idèntica consciència, sortint ab notable claretat el grandios efecte del fortissim final en que resaltaren distintament els temas del *Walhalla* y del *arc-en-ciel*, en mitj de la potent orquestació del metall.

Resulta, donchs, el concert Crickboom un aconxeixement serio, aquí ahont se'n donan tants de per riure. Que tot ell sigui interpretat a la perfecció no pretenem sostenirho, puig pera arribar a n'això serian menester altres elements que aquí no existeixen. Però ab els que en Crickboom contaba, es a dir ab els músichs amanerats per las tolerancias d'altres directors, casi es impossible treuren més partit del que n'obtingué. Aquest concert es una demostració de lo molt qu'es pot arribar a fer pera la millora de l'Art musical a Barcelona, puig els notables avensos que trobarem en els instruments de corda, degut a la cooperació dels deixebles de l'Acadèmia de música que ab tanta abnegació ve sostenint en Crickboom. deixan entreveure que aquest es el verdader camí pera la formació d'una orquesta seria en nostra capital.

A n'aquesta orquesta, que tantas vegadas ens hem vist en la trista obligació d'atacar, hem de tributarli avuy la felicitació que's mereix. La batuta d'en Crickboom, fou obediha pels músichs ab tota convicció y las obras executadas ab una expressió desacomtumada y sorprendenta. La part de corda fou la més notable, arribant a produhir uns plens orquestals de magnífich efecte. La fusta matisa molt més que de costum y fins el metall si no sobressortí, tampoch desfè'l conjunt. En molts trossos arribarem a sentir la complerta fússió entre totas las veus de la orquesta, cosa que'ns semblava un somni. Vegin ara'ls músichs qu'es lo que més els convé: si seguir com fins aquí anant d'un cantó al altre, conduhits per gent indocta que sols persegueix un fi mercantil, ó bé oblidant antigas diferencies, aixoplugarse baix la direcció d'un mestre que ab tot y sos defectes de caràcter (puig ningú en aquest món es perfecte) ens ha demostrat que té qualitats pera elevarnos a un grau de cultura musical, del que en l'actualitat estém per desgracia ben llunyans.

El públich se mostrá al nivell del concert. Molt menys numerós de lo que requeria un programa tant excel·lent, però format pels

verdaders aficionats, pels que van realment a sentir música, guardá un relligiós silenci durant la execució de las obras, y feu complerta justicia al terminar cada una d'ellas. Dos detalls que'ns agradaren molt, foren el no exigir la indispensable repetició de l'*allegretto* de la *Séptima* y en cambi ferho ab el *Divendres Sant* que no s'havia repetit may.

En quan a aquell públich distingit que brillava per sa ausencia, hem de dirli que no sab prou el favor que'ns vá fer. La circumstancia d'inaugurarse'l mateix vespre la companyia madrilenya d'en Thuiller, aquell guapo que ha fet patir tantas donas desde la escena, s'emportá cap a Novetats la *élite* de nostra estúpida societat y desembrassá'l Lirich de gent que sols hi hauria fet nosa. Tant es aixis, que de propietari del Liceu apenas ni trovarem un, ni per remey. Deu els hi pagui a tots.

JOAQUIM PENA.

TEATRES

ELDORADO

LA MAMÀ CHICA.

L'*Ainée*, la *Mamá chica*, com diu en Gaspar, es la filla gran del pastor *Petermann*, que'n té cinch d'altras: *Norah*, *Josabeth*, *Elsa Desdèmona* y *Dorotea*. Educadas a la moderna y disfrutant de la llibertat de costums que aqueixa sembla concedir, se'ns presenten tot seguit en son caràcter francament calculador y egoista. De dot molt reduhit, els hi costará casarse si no s'espavilant; mes com d'espaviladas en son tan com guapas, la tasca no'ls hi será difícil. Egoistas per necessitat, hipòcritament lleugeras per càlcul y coquetes per malícia, ho fan tant bé que al fi del primer acte quatre ja han trobat marit. Bé es veritat que *Norah* ha pres a *Lia*, la gran, al pastor *Mayer*, home ignocent, tonto y de costums austeras. Aqueixa, enamorada candorosament del pastor, reb al mitj del cor la primera ferida que li infereix precisament la germana estimada. Mes *Lia* perdona; d'instints nobles y sentiments elevats, ha après a sacrificar-se y ho ha fet sempre ab gust. «Perdono; mes obeheixho y feslho felis, porque s'ho mereix; li deus a n'ell y... m'ho deus a mi.»

Els altres tres matrimonis sols incidental-

ment intervindrán per arrodonir l'acció. En quant a *Norah*, passa lo inevitable; de caràcters tan oposats, *Mayer* no pot satisfer-la y un dia descubreix el pobre pastor que sa muller li ha faltat. Débil de caràcter, mes enamorat, se queda confós no trobant altra solució que consultar al sogre, y arriban tots dos pera que'l patriarca de la familia arregli el cas. Qui ho arreglarà es *Lia* com sempre. La escena en que *Norah* li explica'l fet y li demana ajuda es superba. Altra vegada s'obra la ferida, no ja sens un cert consol al endevinar que'l tal pastor no era'l ser perfecte qu'havia imaginat.

El vell *Muller*, rich ben conservat, se presenta a demanar la mà de *Lia*. La familia s'ha arruïnat, y *Lia*, que passada la primera joventut ja havia pres son partit, dubta, mes pregada pels pares y excitada per la desilusió suferta accepta, encara que sens entusiasme, quan la petita, la estafalaria *Dorotea*, qu'es un exemplar preciós de cinica perversitat, logra seduir al vell impudich. La escena, qu'es molt crua, està feta de mà mestra, ab una veritat y un coneixement psicològich admirables. El cop es tan fort per la pobre *Lia*, que no pot resistir-lo; la dona ofesa en lo més sagrat de sos sentiments, se subleva, y quan, en aqueix estat d'exaltació nerviosa's presenta'l tinent *Dursay*, guapo y arrogant, parlantli'l llenguatge del amor y de la passió esbojarrada, en son deliri's deixa amanyagar com bestia qu'ha sigut maltractada. Sols al arribar al costat del abím reaccionarà, triomfant sos nobles instints.

L'obra d'en *Lemaitre* es, sense cap dubte, l'obra d'un sectari. Es una sátira sangrenta del matrimoni sacerdotal. Els tipus pertencien a la categoria dels sers excepcionals, no als genèrichs del estament que vol retratar; per'xó com obra de tèsis no's convens. Tant el pastor *Petermann*, com la seva dona, com *Mayer*, semblan cuydadosament triats, y en *Lemaitre*, qu'es un satirich de forsa prodigiosa, els pinta ab tot el rencor del fanàtich venjatiu. Mes prescindint d'aixó, com a sers excepcionals son d'una veritat y d'una consistencia admirables. Pobres d'esperit, ridiculs y débils de caràcter, no arriban may a la vulgaritat. Encara més sugestius son els de las germanas. La psicologia d'aqueixos cors de dona sensual y refinadament pensa-

dora es tan fina, tan penetrant y tan verament humana, que n'hi ha prou ab aquests dibuixos per acreditar a un mestre. *Lia*, sobretot, fent contrast ab las altras, noble, pura, desinteressada fins al sacrifici, bona fins a l'abnegació, mes que's revifa al fi al sentir l'ultratje del escarni, es un tipo hermosissim, dissecció acabada d'un cor humà, quina perfecció té limits que no's traspassen.

En quan a l'obra considerada teatralment, té'l primer defecte de ser obra de tèsis, y sobre d'aquest, com ja hem dit, ser d'un sectari qu'escull maliciosament sas armás. Aqueix es defecte capdal perque'l públich se desinteressa del objectiu del autor; se li fa antipàtich y no s'arriba a convence, y com precisament a la tèsis ho subordina tot l'autor, clar està que desinteressat el públich d'aqueixa, tot lo que no's lligui directament ab l'acció dramàtica se li fa pesat, trobanti inverossimilituts, y un cert deslligament que d'altre modo no hi notaria. Apesar d'aixó, hi ha unas quantas escenas, per exemple las de las dugas germanas y las de *Lia* ab *Mayer* en els actes primer y segon, y moltes del tercer y quart, que demostran en l'autor un gran sentit teatral, tan per sa factura com per l'interés que promouhen. Ademés, el llenguatge d'en *Lemaitre* es viu y gràfich, de gran intenció y finura y d'una correcció exquisida.

La traducció qu'ha fet en Gaspar de l'*Ainée*, es una bona traducció sens ésser excel·lenta. En conjunt l'obra d'en *Lemaitre* ha sigut respectada en son esperit y tendencia; escenas senceras están traduïdas literalment, paraula per paraula, y si bé en ocasions en Gaspar no troba la intenció y netedat de frasse qu'avaloran l'original francés, s'ha de tenir en compte que la prosa d'en *Lemaitre* es a voltas, per la mateixa concisió que tanta forsa li dona, casi bé intraduhible. En cambi, en molts detalls interessantissims no que no ho ha sigut de respectada l'obra original, tal volta per imposició de la empresa. Tota la escena catorze y'l final del primer acte s'han suprimit; segurament haurán trobat aqueixas situacions massa cruas. Nosaltres, encara que incidentals, las trobem hermosissimas y sobretot necessaries pera ben fixar el caràcter de las cinch germanas. Dels dos quadros que té'l tercer acte n'han fet un,

y lo que passa, lo que per força deu passar dintre'l pabelló, ho fan passar en el jardí. No ho haurán pas fet per evitar un cambi de decoració o per no tenir que ferne una de nova, perquè de nova no n'hem vist pas cap, ni de bona tampoch. Donchs per què ho ha permés, o per què ho ha fet en Gaspar aixó? Que no ho veu que després de lo ocorregut en el jardí entre *Lia* y el tinent, quan ella està ja serena encara qu'ofesa per l'ultratje, es materialment impossible que hi entri en el pabelló? Y si hi entra, l'entrari en tals circumstancies es tan inverossimil, que resulta ridícul y *arxi-convencional*.

La execució, una verdadera desgracia. Tots, absolutament tots ho varen fer péssimament. No n'hi ha pas un que l'hagi estudiada l'obra, o que, si ho ha fet, l'hagi entesa. Es necessari que'ls actors comensin a comprendre qu'estudiar un paper no es estudiar solzament la lletra y quan una empresa artistica s'atreveix a posar en escena un'obra de la empena de *L'Ainée*, també es necessari que, en primer lloch, sápigam lo que porta entre mans, y en segon lloch si conta ab elements pera ferho. *L'Ainée* es una comedia psicológica, y aixó vol dir que l'estudi de caràcters es en ella lo principal. Donchs bé: en un'obra aixís, més qu'en cap altra, els actors tenen obligació d'estudiar a conciencia, y un cop ben empapats del personatge, si tenen condicions podran sortirne airoso. No fentho, com no ho han fet, en lloch de *La Mamá chica* ns han donat la seva parodia, y en lloch dels tipos tan finament dibuixats per en Lemaitre, uns personatjes convencionalíssims que ja han servit per altres comedias. Menjar rescalfat.

Lia, més que per son caràcter, per la varietat y violencia de sentiments que la agitan, necessita una actriu que a una gran intuició uneixi una flexibilitat d'entonacions y d'expressió y una varietat de recursos y detalls del tot oposats al tradicional amanerament de la senyora Tubáu. La ingenua bondat qu'es la característica de *Lia*, resulta sempre forsada en la fesomia y gesto de la senyora Tubáu per aquella constant contracció de llabris y aquella uniformitat de mohiments desdenyosos sempre repetits. Aixó fa que sols en rara situació digui una frase ab vera intenció satírica; mes la ingenuitat hi falta

sempre. La primera escena ab *Norah* y la dels nens en el tercer acte, demanan una dolcesa y un carinyo que no sab traduhir; la escena ab *Mayer* del segon, la diu a crits y ab transports impropis del personatge y de la fina ironia que hi posa en Lemaitre; y la escena capdal del tercer ab el tinent, sobre no representarla allà hon deuen, es a dir, dintre del pabelló, la fa sense calor, sense entregarse, ab un exagerament de pudor y una freda reserva incompatibles ab l'exaltació que deu dominarla. Las artistas espanyolas s'han de convence de que'ls abrossos, petons y determinadas llibertats, en escena no tenen res de immoral quan la situació ho demana, y que, pel contrari, aquest estat de vigilancia constant pera evitar que's propassi un actor fogós fa qu'ella mateixa estigui distreta y digui ab violencia son paper, violencia que's fa ben sensible al públich.

La senyora Rojas s'equivoca de mitj a mitj prenent aquell tò declamatiu y aquell gesto ampulós que no s'avenen ab el tipo de *Norah*, dona refinadament sensual y astutament reservada. La senyoreta Bremón, no sabem si per estar ronca no té la veu fresca que's necessitaria, y además sembla una nena aristócrata, mal criada y caprichosa, no com deuria ser, un dimoniet d'instints perversos, recelosa, de cor buyt y de imaginació sensual. Las demás artistas se troban en el mateix cas; desconeixement complet del personatge; per'xó de la escena (citemne una) de la *pupul* que tindria de resultar d'una vida, d'un *entrainement* sensual marcadíssims, en fan un joch de criaturas grans.

Qui se'n emporta la palma es el senyor Nortes. En Lemaitre pinta un pastor pobre d'esperit, curt de gambals y enamorat, ridícul si's vol, mes serio y convensut. Donchs bé: el senyor Nortes en fa un pallaso; ni més ni menos. Entre ell y'l senyor Villanova que casi casi va estar tan malament, han fet una troballa que feya esclafir de riure a un amich meu qu'aprop tenia. Aqueix amich va fer el següent comentari: «Vetaqui un chiste en acció qu'es lo millor de l'obra.» El xiste consisteix en que al arribar *Mayer* carregat ab tres maletas y una bossa de bombons, que penja d'una d'ellas, després d'abracar a tothom sense deixar las maletas, per supues-to, el pastor *Petermann* li diu: «Que vas ca-

rregat noy!... deixa que t'ajudaré» y li agafa la... bossa. Que no va riure'l senyor Gaspar? En Lemaitre estém segurs qu'haguera rigut.

No'n parlém dels demés, ni del decorat ni dels trajos, perquè tot va estar á l'altura de lo dit.

Deu fassi que no s'hi emboliquin més ab obras del teatre modern!

EMILI TINTORER.

FESTAS MUSICALS BAVARAS

Nostre col·laborador el distingit músich Antoni Ribera's trova en la actualitat á Nüremberg ab l'objecte d'assistir á las magníficas festas musicals que s'han celebrat els dias 3, 4 y 5 del corrent més, de qual importancia poden jutjar nostres lectors pel següent programa:

Dia 3, mati, (música de cambra.)

Cuarteto de corda en *do major*, W. Mozart.

Cuarteto de piano en *do menor*, R. Strauss.

Cuarteto de corda en *do sostenido menor*, L. V. Beethoven.

Executat pels senyors J. Joachim, Halir, Wirth y Hausmann de Berlin y'l senyor Schwartz (pianista), de Munich.

Dia 3, tarde.

La Creació, oratori de J. Haydn. — Solistas: La senyora E. Herzog-Welti, cantant de Berlin; el senyors H. Knote, F. Feinhals y V. Klöpfer, cantants de l'Opera Real de Munich. — Director: Eduard Ringler de Nüremberg. — Coro: 600 coristas. — Orquesta: 112 executants. — La orquesta es la del senyor *Krung-Waldsee*, ajuntada ab la orquesta *Kaim*, de Munich.

Dia 4, tarde.

Las obras següents, baix la direcció de F. Weingartner: Preludi dels *Mestres Cantors*, R. Wagner.

a) *Hymne*; b) *Cansó matinal del pelegrí*; per barítono, ab orquesta (senyors Feinhals), R. Strauss.

Els camps dels benhaurats, poema sinfónico, op. 21 F. Weingartner.

a) *Sobre els estanys*; b) *L'esperit de la rosa*; (senyora Walter Choinanus), H. Berlioz.

Novena Sinfonia, op. 125, per gran orquesta, coros y solistas, L. V. Beethoven.

Dia 5.

Concert á l'Església — Director: senyor W. Bayerlein de Nüremberg. — Coros, solistas, violi y orga.

En els pròxims números de JOVENTUT publicarem las ressenyas que d'aquests concerts ens enviará el senyor Ribera, dedicant preferent atenció á la interpretació que l'eminent mestre Félix Weingartner hagi donat de

la *Novena Sinfonia* de Beethoven, quals ensajos han durat *tres mesos*, per lo qu'es esperat ab ansia aquest aconeximent musical.

NOVAS

Nostre estimat director en Lluís Via fa aprop de duas setmanas qu'es troba retingut á casa per una malaltia, per fortuna no grave però si molt cansonera. No ho haviam comunicat á nostres lectors per la confiança y desitj de que la milloria no's fes esperar tant. Pera tranquil·litat dels molts amichs que perell s'interessan ho fem públich avuy, aixis com, pera que en el cas de que en la confecció ó correcció del periódich s'hi notessin certas deficiencias no puguin ésser imputadas á n'ell, ni perjudicar en cap manera á son bon nom literari. Confíem que dintre pochos dias tindrem el gust de veure'l reprendre sa tasca ab l'entusiasme y acert de sempre.

Continuant las perentorias ocupacions de nostre crítich de pintura, tampoch podem publicar en aquest número la revista de las exposicions del Circol Artístich y de Can Parés.

Complint ab lo promés als seus lectors, JOVENTUT publicarà junt ab el vinent número el segon de sos suplementes artístichs-literaris. Aquest suplement estarà per complert dedicat al notabilíssim pintor alemany Heinrich Vogeler, quals obras, desconegudas en nostra terra, volém donar á coneixe com se mereixen. Acompanyarà als grabats un magnífich estudi de las produccions de Vogeler, escrit expressament pera JOVENTUT pel distingit publicista alemany Dr. Hans Bethge, y traduht per nostre company de redacció en Joaquim Pena.

El suplement artístich, tirat esmeradament en paper de classe extra, s posarà á la venda, junt ab el número ordinari, al preu de trenta céntims, y com de costum será regalat á nostres subscriptors.

Al mateix temps y pera que'l públich pugui apreciar degudament las obras del esmentat pintor alemany, serán aquestas exposadas en el Saló Parés, desde el pròxim dimecres, figuranthi ademés dels aiguaforsts que reproduhim, alguns altres que no'ns ha sigut possible ferho per falta de espay.

Don Angel Guimerá ens ha enviat exemplars de son drama *La filla del mar*, que ab tan éxit se representá á Romea. Remerciém á nostre genial col·laborador, per sa gentil·lesa.

Rebi també las gracias nostre estimat company J. Oliva Bridgman, per sa atenció al oferirnos lo tomet *Prosa Vulgar*.

Es un aplech d'articles escrits en castellà, publicats en diferents diaris. L'acompanyen un prólech y un epílech deguts respectivament á las plomas d'en Frederich Urrecha y en Frederich Rahola. En ells fan notar las qualitats que revela l'Oliva y que permeten esperar molt d'ell.

Han sigut denunciats varis confreres nostres, entre ells, *Lo Pensament Catalá* y *La Publicidad*.

A tots los hi manifestém nostre condol y'ls desitjem qu'en surtin en bé.

El passat divendres en la Exposició Casas, instaurada á Can Parés, el jove poeta Eduart Marquina, llegí alguna de sas composicions, y doná á coneixe fragments del llibre *Vendimias*, que té en preparació.

Las manifestacions de simpatia que meresqué de la triada concurrencia qu'omple naba el local, poden ferli endevinar que'l públich rebrá ab el mateix entusiasme, sinó major que las altrás, la darrera producció de nostre benvolgut colaborador.

La Junta organísadora de la Kermesse á benefici del Asil d'horfanas de la Montanya de San Joseph, ens favori invitantnos á la festa que tingué lloch el passat diumenge en el local anomenat «Jardin Español», artísticament adornat. Distingidas damas y elegants senyoretas, s'encarregaren de la venda d'objectes y es d'esperar que'l resultat haurá correspost al benéfich fi qu'es proposavan.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia 311.

SETMANARI CATALANISTA

Els treballs se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n farà crítica.

CONDICIONS DE SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.

Als que's suscriguin fins á fi d'any se'ls hi regalará'l cartell anunciador del periódich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.